

Framtidens lärarutbildning

Forskningsbaserat lärande

Slutrapport våren 2022

Rapportnummer 2022:10

Christian Lundahl & Malin Hagström
2022-06-29

Framtidens lärarutbildnings rapportsamling

Följande rapport är publicerad i rapportsamlingen för Framtidens lärarutbildning. Rapportsamlingen består av förstudier till Framtidens lärarutbildning från 2017 samt delrapporter från pågående eller avslutade uppdrag och delprojekt.

Framtidens lärarutbildning är en strategisk satsning vid Örebro universitet med syfte att utveckla en lärarutbildning av hög kvalitet som svarar mot såväl nuvarande som framtida behov. Visionen är att skapa en utmanande lärarutbildning i stimulerande lärmiljöer som lockar motiverade studenter. Framtidens lärarutbildning omfattar alla lärarutbildningsprogram som ges vid Örebro universitet och drivs i form av delprojekt som alla relaterar till ett eller flera av projektets övergripande mål:

- Lärarutbildningen är en akademisk professionsutbildning med god integration mellan teori och praktik.
- Lärarutbildningen har ett högkvalitativt och innovativt utbildningsinnehåll gällande såväl ämneskunskaper som den utbildningsvetenskapliga kärnan.
- Lärarutbildningen är en sammanhållen utbildning vars studiegångar, lärandemål och bedömningar stärker utbildningens progression och kollegiala sammanhållning.
- Lärarutbildningen har en stark vetenskaplig grund där praktisk forskning är en central del.

Projektets mål är i huvudsak formulerade utifrån de förstudier som genomfördes vid Örebro universitet under 2017. Förstudierna lägger stor vikt vid att lärarutbildningen ska uppfattas som en sammanhållen utbildning med en tydlig och gemensam vision där studenterna tidigt erbjuds en yrkesidentitet och ett kollegialt sammanhang. De visar därtill på behovet av en tydlig ledning av lärarutbildningen och en utökad regional samverkan. Målen har även formulerats utifrån nationella utredningar och rapporter om förskola, skola och lärarutbildning.

Sammanfattning

Detta delprojekt tog avstamp i ett pedagogiskt utvecklingsprojekt som syftade till att få in forskningsbaserat lärande som en naturlig del i vår lärarutbildning. Behovet av att göra detta kommer dels från det faktum att vi har en skollag där det uttryckligen står att skolan ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, och dels att vi vill skapa bättre förutsättningar för våra studenter att skriva sina självständiga arbeten. Vi har också upplevt att studenterna inte har förstått värdet i att använda vetenskapliga verktyg i en lärarpraktik, därför har dessa inslag i utbildningen upplevts som meningslösa. Om vi bättre kan kommunicera syftet med ett forskningsbaserat lärande och visa på kopplingar till studenternas kommande yrkesutövning tänker vi att deras motivation också ökar.

Ett första viktigt steg var att sätta ord på vad forskningsbaserat lärande är vid Örebro universitet. Genom workshops och diskussioner med kolleger både internt och externt har vi skrivit fram forskningsbaserat lärande genom tre kompetensområden: Ta in och kritiskt värdera, Upptäcka och förstå och Kommunicera. Sedan har vi skapat en progressionsmatris som både baseras på de tre kompetensområdena och utgår från dimensionerna: Identifiera och definiera, Använda och undersöka, Analysera och problematisera, Förklara och värdera samt Skapa och utveckla. Dessa material är nu en viktig utgångspunkt för pågående och fortsatt implementering av forskningsbaserat lärande.

Innehåll

1. Inledning och bakgrund	1
2. Syfte och mål.....	2
3. Metod och genomförande	3
4. Resultat.....	4
5. Slutsatser och fortsatt arbete	4
6. Referenser	5
7. Bilagor	5

1. Inledning och bakgrund

I Skollagen 1 kap. 5§ står det att skolan ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Det betyder att både lärarutbildningen och utbildade lärares undervisning ska ha vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet som utgångspunkter. Vi menar att ett sätt att förbereda lärarstudenterna vid Örebro universitet inför dessa förväntningar är att utveckla studenternas vetenskapliga förhållningssätt, forskningslitteracitet, metodmedvetenhet och förmåga att kommunicera genom ett forskningsbaserat lärande. Forskningsbaserat lärande bygger på att lärarstudenterna använder forskningsmetoder och teorier i sin egen professionella utveckling. Det innebär att utbildningen måste erbjuda nödvändiga redskap för att förhålla sig till texter och tidigare forskning samt systematiskt observera, analysera och problematisera de lärandeprocesser som studenterna möter (såväl sina egna som elevernas) i campusförlagda och verksamhetsförlagda delar av utbildningen.

Idag upplever många studenter att de mer teoretisk och forskningsbaserade inslagen i utbildningen saknar koppling till deras profession. I kursutvärderingar av teori och metodkursen termin 6 är det inte ovanligt med kommentarer som:

”En betydligt större fokusering mot läraryrket behövs. Är man inte intresserad av att bli forskare så är det mycket av kursen som känns som förlorad tid som kunde använts för att utveckla pedagogik.”

”Vi är inte forskare eller uppsatsskrivare, vi är lärarstudenter. Ämneslärare behöver mer ämneskunskap och *hands on experience*.”

”Denna delkurs har fått mig att komma längre bort från yrket. Den har inte utvecklat mig som lärare överhuvudtaget. Efter denna delkurs kommer jag aldrig att rekommendera denna utbildning till någon”.

Med fokus på forskningsbaserat lärande vill vi hjälpa studenterna att utveckla en naturlig koppling mellan arbetet i klassrummet och ett vetenskapligt förhållningssätt. Det handlar om att så långt som möjligt försöka motivera innehåll och genomförande så att studenterna uppfattar att ett vetenskapligt förhållningssätt handlar om ett aktivt lärande och inte bara ett passivt konsumerande av forskning.

Delprojektet har arbetat för att skapa en medvetenhet bland lärosätets lärare (genom workshops och texter) som gör att forskningsbaserat lärande på sikt kommer att vara en naturlig del i stora delar av vår lärarutbildning. Vi har skapat film och text för att tydliggöra för studenterna vilket syfte uppgifter som utvecklar deras vetenskapliga förhållningssätt har. Delprojektet har riktat sig mot lärarutbildningen men i förlängningen är förhoppningen att forskningsbaserat lärande kan implementeras på flera av universitetets professionsutbildningar.

Arbetet har genomförts genom interna seminarier med, i första hand, kursansvariga lärare inom lärarutbildning. Projektet har även haft ett internationellt utbyte, genom ett tidigare initierat samarbete kring ”research based learning” som Örebro universitet har med Humboldts universitet i Berlin, som gett oss inspiration till att skriva fram forskningsbaserat lärande i vår egen kontext (Nikolov m.fl., 2020).

Delprojektet Forskningsbaserat lärande var under 2018 ett universitetspedagogiskt projekt finansierat genom HS-nämnden och har avrapporterats under första kvartalet 2019. Från och med årsskiftet 2018/2019 har det varit ett delprojekt inom Framtidens lärarutbildning där vi sammantaget har haft ca 25% av en årsarbetstid.

2. Syfte och mål

Det övergripande målet med delprojektet har varit att skapa förutsättningar för studenterna att utveckla kunskaper och förmågor för ett långt yrkesliv i en skola som ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Vi har närmast oss målet genom att fokusera på att utveckla kursinslag som gynnar studenternas möjligheter för ett forskningsbaserat lärande i utbildningens alla delar. Genom att studenterna under sin utbildning får pröva, och uppleva förtjänsterna av, forskningsbaserade arbetssätt så förbereds de också på ett konkret sätt inför skrivandet av de självständiga arbetena. VFU-skolan kan utgöra en viktig arena där studenterna kan pröva metoder ute i verksamheten men det kan också skapas goda möjligheter för studenternas forskningsbaserade lärande genom väl genomtänkta läraktiviteter och examinationsuppgifter i utbildningens campusförlagda delar.

Syftet har därtill varit att integrera campusförlagda och verksamhetsförlagda delar av utbildningen bättre med varandra samt att få till en ändamålsenlig progression som gör att studenterna i slutändan inte bara skriver ett bra självständigt arbete utan också ser vilka möjligheter ett forskningsbaserat arbetssätt har i praktiken för undervisning och lärande i skolan. Delprojektet har arbetat specifikt mot ett av målen, mål D, för Framtidens lärarutbildning med tillhörande effektmål:

A: Lärarutbildningen är en akademisk professionsutbildning med god integration mellan teori och praktik.

B: Lärarutbildningen bedrivs i stimulerande lärandemiljöer och har ett högkvalitativt och innovativt utbildningsinnehåll gällande såväl ämneskunskaper som den utbildningsvetenskapliga kärnan.

C: Lärarutbildningen är en sammanhållen utbildning vars studiegångar, lärandemål och bedömningar stärker utbildningens progression och kollegiala sammanhållning.

D: Lärarutbildningen har en stark vetenskaplig grund där praktiktäna forskning är en central del.

Effektmål: Ett forskningsbaserat lärande utgör en naturlig del av utbildningen.

Därutöver hade vi fyra delprojektspecifika mål:

- I interna seminarier identifiera nyckelbegrepp och perspektiv med utgångspunkt i relevant högskolepedagogisk litteratur.
- Genom workshop med representanter från Humboldts universitet och Stockholms universitet dela erfarenheter kring forskningsbaserat lärande.
- Utveckla läraktiviteter för studenterna i relation till deras VFU och självständiga arbeten som på ett systematiskt vis främjar deras förmåga att pröva, observera, analysera, kritiskt granska och utveckla.
- Utveckla mål och riktlinjer samt kriterier för bedömning kring forskningsbaserat lärande i aktuella kurser.

3. Metod och genomförande

Vad som menas med att utbildningen i Sverige ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet är inte självklart utifrån skollagen eller de uttorkningar våra olika skolmyndigheter gör. I projektet har vi hållit oss uppdaterade kring skolmyndigheternas arbete kring dessa frågor men vi har också läst in oss på den mer teoretiska utvecklingen av begreppen som börjar växa fram i forskningslitteratur. Utöver att förankra vårt arbete i styrdokument och forskning har vi arbetat med att kommunicera och förankra projektet hos medarbetare och studenter.

Redan innan forskningsbaserat lärande blev ett delprojekt i Framtidens lärarutbildning förstod vi att en av de viktigaste utgångspunkterna för att uppnå de uppsatta målen är att ha en gemensam bild av vad vi menar när vi pratar om forskningsbaserat lärande. Därför har det, både inledningsvis och under hela projektiden, varit viktigt att ha en pågående intern diskussion. Genom möten, workshops och lärarutbildningsdagar med lärare vid universitetet har vi närmat oss en egen definition som sedan har prövats och utmanats genom nya möten och workshops. En förståelse för forskningsbaserat lärande är dock minst lika viktigt för de som handleder våra studenter under VFU och studenterna själva, därför har vi även haft dialoger med representanter för dessa grupper vid flera tillfällen. Till slut kände vi oss mogna att sätta våra resultat på pränt vilket har resulterat i tre olika texter som motiverar och beskriver forskningsbaserat lärande (se bilaga 1, 2 och 3). Varje text är skriven för olika läsare, nämligen lärare vid universitetet, handledare på våra VFU-skolor samt våra lärarstudenter. Varje text har också lästs och kommenterats av respektive läsargrupp innan texterna har färdigställts.

Våra interna workshops och en initial inventering av kursaktiviteter som har funnits i våra lärarutbildningar före projektet, gav oss också underlag för att skapa en progressionsmatris som likt texterna som nämndes ovan är organiserad utifrån tre kompetensområden som vi har arbetat fram:

- 1). Ta in och kritiskt värdera
- 2). Upptäcka och förstå
- 3). Kommunicera

Kompetensområdena är intuitivt utvecklade men knyter an till kompetenser som naturligt kan länkas både till akademiskt arbete och praktiskt arbete i skolan. Till kompetensområdena har vi också kopplat en progressionsmodell som utgår från Blooms reviderade taxonomi (Armstrong, 2010). Även om vi i lärarutbildningen delvis arbetar med alla dessa dimensioner av kompetensområdena parallellt sker ändå en progression över terminerna från första dimensionen till den sista:

Identifiera och definiera -> Använda och undersöka -> Analysera och problematisera -> Förklara och värdera -> Skapa och utveckla

Progressionsmatrisen har vuxit fram som ett resultat av våra workshops, se bilaga 4. Den har sedan ytterligare förfinats och förankrats genom workshops med respektive lärarprogram och med specifika kurslag. Inte minst tyckte vi att det var viktigt att förankra tänkandet i Utbildningsvetenskaplig kärna I som är första tillfället där studenterna introduceras till forskningsbaserat lärande. För en detaljerad redogörelse för våra aktiviteter se projektdagboken i bilaga 5.

Med utgångspunkt i våra texter, progressionsmatrisen och våra filmer har vi under 21/22 påbörjat en implementering riktad mot studenter och lärarlag. På sätt och vis påbörjades implementeringen av tankesättet kring forskningsbaserat lärande redan under våra workshops men det som nu sker är att vi försöker få till en användning av det material vi tagit fram i såväl planeringsarbetet som i genomförandet av kurser. En pusselbit här är också att färdigställa en exempelsamling från våra kurser avseende mål, aktiviteter och uppgifter med koppling till forskningsbaserat lärande. Den sammanställningen blir klar i början av HT22. Med ytterligare resurser skulle vi också kunna fortsätta

med workshops för programmens lärare tills programmen, med programansvarig i ledningen, har gjort forskningsbaserat lärande till en naturlig del i utbildningarna. Här ser vi ett skiftande behov i programmen. De olika aktiviteter vi hittills genomfört i projektet finns förtecknat i bilaga 5.

4. Resultat

Projektet har, och kommer att, mynna ut i fyra konkreta resultat.

För det första har vårt långvariga och mångtaliga arbete med workshops mynnat ut i en gemensam medvetenhet om hur viktigt det är att språksätta arbetet med vetenskaplig grund och vetenskapligt förhållningssätt så att studenterna upplever det relevant för läraryrket. Detta arbete syns i studiehandledningar och i hur lärarna kommunicerar med studenterna. Vi har inte utvärderat i vilken omfattning detta sker men i uppföljande samtal med kursansvariga och kurslag har vi uppfattat att projektet har lett till utveckling av kursaktiviteter och examinationer i många kurser.

För det andra har vi tagit fram ett stödmaterial för lärare på universitetet som ligger på webben. Det består dels av en text där forskningsbaserat lärande är framskrivet i vår kontext, dels en omfattande progressionsmatris och dels av instruktiva exempel från praktiken (exempelbanken är fortfarande under uppbyggnad).

För det tredje har vi skapat introduktionsmaterial i form av texter som riktar sig mot vfu-handledare och studenter. Som komplement till texterna har vi också gjort en film.

För det fjärde kommer projektet att resultera i en vetenskaplig artikel publicerad i en internationell journal om högskolepedagogisk utveckling. Vi kommer också att ha ett seminarium på Högskolepedagogiskt centrum om vårt arbete med forskningsbaserat lärande.

5. Slutsatser och fortsatt arbete

Sedan arbetet med forskningsbaserat lärande påbörjades som ett pedagogiskt utvecklingsprojekt 2018 fram till idag har vi genom många möten, workshops, diskussioner och reflektioner kollegialt skapat en bild av vad vi menar är forskningsbaserat lärande. Delprojektet har också bidragit till utveckling av kursaktiviteter och nya examinationer för att värna studenternas möjligheter att bli förberedda för sitt kommande yrkesliv.

Det har samtidigt blivit tydligt att vi behöver hålla diskussionen levande för att genom utvecklingsarbete fortsätta stärka och skapa nya inslag av forskningsbaserat lärande. Om gemensamma och ämnesövergripande samtal inte upprätthålls kommer vi på sikt att hitta egna tolkningar som gör att vi börjar gå åt olika håll. Det skulle kunna resultera i att vi i vår kommunikation till studenterna blir otydliga. Ett ständigt flöde av medarbetare inom lärarutbildning gör också att en kontinuerlig diskussion blir avgörande för att forskningsbaserat lärande ska finnas kvar som en naturlig del av våra utbildningar över tid.

Idealt sett hade haft tid för att under åtminstone en termin till arbeta vidare med implementeringen av forskningsbaserat lärande och sätta strukturer för program och programansvariga. Det behöver t.ex. bli tydligt vem som ska ta ett övergripande ansvar för att upprätthålla kontinuiteten i arbetsmodellen, genom fortsatta workshops och möten. Denna person behöver också påminna om och hänvisa till det material som redan är framarbetat.

6. Referenser

Armstrong, P. (2010). Bloom's Taxonomy. Vanderbilt University Center for Teaching. Retrieved [today's date] from <https://cft.vanderbilt.edu/guides-sub-pages/blooms-taxonomy/>.

Nikolov, F., Saunders, C. and Schaumburg, H., (2020). Preservice teachers on their way to becoming reflective practitioners: The relevance of freedom of choice in research-based learning. *Scholarship and Practice of Undergraduate Research*, 3(4), pp.46-54.

7. Bilagor

Bilaga 1: Forskningsbaserat lärande – för lärarutbildare

Bilaga 2: Forskningsbaserat lärande – för studenter

Bilaga 3: Forskningsbaserat lärande – för handledare

Bilaga 4: Progressionsmatris för forskningsbaserat lärande

Bilaga 5: Projektdagbok forskningsbaserat lärande 2019-2022

